

УДК 378.6.017.4-053.6(1-22)

DOI: 10.31548/hspedagog2020.04.013

**СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ У
КОНТЕКСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

В. Ю. ЗОЗУЛЕВИЧ, магістр гуманітарно-педагогічного факультету,
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: suhlyakvika@gmail.com

В. В. ПАБАТ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та
російської мов як іноземних
Київський Національний університет імені Тараса Шевченка
E-mail: Vpaabat@yahoo.com

Анотація. У статті та теоретично обґрунтовано соціально-професійні особливості сільської молоді у контексті патріотичного виховання в аграрних закладах вищої освіти. Стаття є етапом дослідження особливостей сільської молоді, їх мотивацію до навчання в аграрних закладах освіти, повернення молоді на сільські території після отриманої освіти. У роботі висвітлено трансформації соціальної та професійної ідентичності молоді сільського походження внаслідок вступу до аграрних закладів вищої освіти. Розглядаються соціально-професійні чинники, що спонукають молодь вступати в аграрні заклади вищої освіти, порівнюються особливості соціальної та професійної ідентичності сільської і міської молоді.

Ключові слова: виховання, студентська молодь, сільська молодь, соціальні особливості, професійні особливості, патріотизм.

Актуальність (Introduction).

Найважливішою місією вищої школи є підготовка покоління інтелектуально розвинених, високоморальних, творчо працюючих громадян України, патріотів. Оскільки близько 33% населення України проживає у сільській місцевості, а для сільської молоді найбільш доступними є аграрні навчальні заклади, у процесі державотворення сьогодні потрібна ефективна система патріотичного виховання молоді. Проте, склався стереотип, якщо жити і працювати в селі, то праця і життя буде важким, нудним і не цікавим. Часто молодь помиляється, оскільки навіть не здогадується, що на сільських територіях успішно працюють і розвиваються фірми, які можуть забезпечити молодого спеціаліста достойним проживанням в селі. Однак, більшість молодих людей, які зараз закінчують навчання в сільських школах, починають розуміти це і

вирішують продовжити свою освіту саме в аграрних закладах вищої освіти. Тобто, соціально-професійні особливості сільської молоді у контексті патріотичного виховання в аграрних закладах належить до пріоритетних аспектів національної системи виховання і передбачають формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, до своєї землі, глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність відстоювати державні інтереси Батьківщини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Різні аспекти патріотичного виховання різних вікових категорій привертають увагу багатьох учених. На сьогоднішній день соціально-професійні особливості студентської молоді у контексті патріотичного виховання розглядали досить багато видатних педагогів, філософів та

© Зозулевич В. Ю., Пабат В. В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 11(4) 2020

психологів. Аналіз досліджень та наукових робіт свідчить про те, що вивчення соціально-професійної особливості студентської молоді є тією областю досліджень, в якій чи не найактивніше працювали західні соціологи. Варто звернути увагу на роботи таких відомих західних дослідників, як Д. Белл, Дж. Гелбрейт, Е. Гоулднер, Р. Мілс та ін. Серед других дослідників – С. Григор'єва, Л. Коган, Є. Леванова, С. Бикова, В. Васильєва, В. Родіонова, В. Журавльова, Н. Слєпцова, А. Маршак, В. Мансурова, Б. Павлова, Л. Рубіна, М. Руткевич, В. Шубкіна та ін.

Мета (Purpose) статті – сформулювати та теоретично обґрунтувати соціально-професійні особливості студентської молоді у контексті патріотичного виховання.

Методи (Methods). Для досягнення мети було застосовано комплекс педагогічних методів дослідження: аналіз, порівняння й узагальнення психолого-педагогічної і методичної літератури, методичних статей у періодичних виданнях, матеріалів наукових досліджень з цієї проблеми.

Результати (Results). Україна – держава із багатими хліборобськими традиціями. Проте все дуже швидко змінюється, адже молодь являється першочерговою категорією населення яка найбільш схильна до впливу соціуму. Це характеризуються тим, що ця категорія населення перша реагує та вибирає як негативні, так і позитивні суспільні тенденції. Актуалізація проблеми соціально-професійних особливостей зумовлена сучасним станом суспільства, що характеризується високою динамічністю внутрішніх змін, зростанням загального напруження, руйнацією раніше стійких структур, а отже, і зміною уявлень людини про себе, про світ та своє місце в ньому.

Однак, сільська молодь, яка в більшій мірі наслідує традиції та звичаї своїх батьків готова це змінити. І на мою думку, кожна сільська дитина, яка цілеспрямовано вступає в аграрний заклад вищої освіти, ставить собі за мету відродити хліборобство в нашій країні, відродити всі її звичаї і традиції та після закінчення навчання повернутися працювати в село. І якраз патріотично налаштована молодь є гарантією виховання патріотичного суспільства у майбутньому, тому саме цій групі треба приділити належну увагу. Сільська молодь яскраво відрізняється від інших суспільних груп, тому дуже важливо дослідити всі особливості цієї групи, а саме: як її окреслюють дослідники, що підкреслюють найважливішим при вивченні цієї групи соціуму.

Надалі потрібно відзначити, що у вітчизняній соціології на сьогоднішній день фіксується збільшення робіт, присвячених аналізуванні молоді як на теоретичному, так і практичному рівні. Це зв'язано як з позитивними явищами під час розвитку суспільства, в якому безкомпромісно змінюється роль молоді та її важливість у системі суспільного розвитку, так і з негативними, а саме в тому, що зростання ризикогенних факторів як в області її фізичного, так і духовного становлення і розвитку фіксується саме в молодіжному середовищі сучасного соціуму.

Враховуючи це все, молодіжна проблематика є однією з найбільш популярних і достатньо вивчених проблем. Це стосується і самої категорії сільської молоді в аграрних закладах вищої освіти, яка не одержала єдиної інтерпретації в працях видатних дослідників, що поєднано, на мою думку, з високою динамікою суспільного розвитку і зміною позиції і ролі молоді в ній. Крім того, молодь теж дуже швидко змінює свій вигляд, життєві погляди та

пріоритети. Її картина життя вже дуже відрізняється від тієї, яка була характерна для молоді тогочасного суспільства, в якому між поколіннями спадковість виступала найзначнішим фактором як суспільного розвитку, так і розвитку самої молоді в цілому, її системи цінностей і життєвих поглядів [2].

Так чи інакше, сільській молоді, яка вирішила переїхати до міста та вступити до аграрного закладу освіти для того, щоб в повній мірі відновити хліборобський дух української нації та відродити ті звичаї та традиції, які були головними для наших пращурів, важливо швидко пристосовуватися та змінювати свої життєві погляди. Їм необхідно бути готовими до різних складнощів, оскільки через особливості мовлення, притаманного тим чи іншим регіонам, стилю одягу, манери поведінки, їх може ігнорувати міська молодь.

Тож, перейдемо відразу до визначення самого поняття «молодість». У щоденній свідомості людина називається молодою, поки вона не заснувала власну сім'ю. Однак, становище ще більше утруднилося в сучасному світі. Перш за все, значний інтерес представляють соціально-психологічні рамки молодості. З одного боку, розвиток акселерації значно пришвидшив фізичне і, в той же час, статеве дозрівання дітей і підлітків, яке традиційно визначається нижньою рамкою юності. З іншого боку, труднощі трудової та суспільно-політичної діяльності, в котрій має брати участь людина, спричиняє подовження суспільно важливого терміну підготовки до життя, в тому числі періоду навчання, з яким асоціюється відома неповнота соціального статусу. Сучасна молодь більше часу навчається і, як результат, пізніше починає самостійне трудове життя. Утруднилися і самі

критерії соціальної зрілості. Завершення освіти і отримання стабільної професії, початок самостійного трудового життя, вступ у шлюб і народження першої дитини, матеріальна незалежність від батьків, одержання політичних і громадянських прав – всі ці події, у своїй єдності дають людині відчуття цілковитої дорослості і належний соціальний статус. Проявляються вони не в один час, і сама їх послідовність і символічне значення кожного з них не однакові в різних соціальних прошарках. Звідсіля і дискусійний характер хронологічних, абсолютних вікових рамок: нижню рамку молодості різні автори установлюють між 14 і 16, а верхню – між 25 і 30 роками і навіть пізніше.

Однак, можна зазначити, що сільська молодь швидше досягає цієї соціальної зрілості ніж міська. Оскільки, батьки змалку привчають дітей до фізичної роботи, то вони й швидше влаштовуються на роботу та стають незалежними від батьків, починають своє самостійне трудове життя. Такі діти ще змалку чітко розуміють чого вони хочуть і цілеспрямовано ідуть до своєї мети, їх не зупиняють труднощі і вони чітко розуміють свою місію перед усією країною та перед собою перш за все.

Водночас, поняття особистісно-професійний розвиток сільської молоді в аграрних закладах вищої освіти розглядається як цілеспрямований процес усебічної підготовки до праці – професійної діяльності, спілкування і особистісно-професійного зростання, на основі мотивованого і системного саморозвитку і самореалізації як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності й індивідуальності. Спільна діяльність породжує в сільській молоді певну спільність інтересів, групову самосвідомість, специфічну субкультуру і спосіб життя, причому це доповнюється і підсилюється віковою

© Зозулевич В. Ю., Пабат В. В.

однорідністю, якої не мають інші соціально-професійні групи. І саме в цей період міська та сільська молодь стає одним цілим та починає діяти на благо держави [5].

Разом із загальними рисами, властивими сільській молоді, привертає до себе увагу його складна, багаточасова структура. Диференційними чинниками, що перебувають у специфічному взаємозв'язку, є зокрема: стать, специфічні особливості сімейного виховання, соціальне і матеріальне становище, рівень освіти і діяльності до початку навчання у виші, успіхи в навчанні, світоглядна позиція, життєві та професійні плани особистості і найбільш помітними ці чинники є у сільській молоді, яка має кардинально змінити своє життя перш ніж втілювати свої мрії та цілі в реальність. [3].

Однак, особливістю нового часу для сільської молоді є проблема свободи особистісного і професійного вибору (свобода самовизначення). Професійні ознаки стали одним з основних критеріїв соціальної диференціації не лише тому, що представники окремих професійних груп мають схожу за своїм змістом соціально-трудова поведінку та займають близькі, часто збіжні соціально-статусні позиції, чим, власне, й пояснюється те, чому вони перебувають у цій групі, а й тому, що в сучасному світі представники професійних груп як особистості значною мірою формуються під впливом свого безпосереднього оточення. Тобто їх соціалізація відбувається на основі професії та пов'язаної з нею діяльності.

У зв'язку з цим соціально-професійна особливість сільської молоді в аграрних закладах вищої освіти є умовою його існування та розвитку. Основу відтворення професійних структур становить система професійної підготовки, що є

одним з основних елементів системи освіти, хоч набути професії можна і без навчання у професійних навчальних закладах (наприклад, учнівство на виробництві, самоосвіта). Але будь-яка професія в сучасних умовах передбачає наявність загальноосвітньої підготовки, що свідчить про залежність професійного відтворення від стану та можливостей системи освіти в цілому. Водночас сучасна професійна структура має певні особливості, що мають неоднозначний вплив на загальний рівень соціального розшарування в суспільстві. По-перше, зростає частка «наскрізних» професій, тобто професій, що мають якісно різні форми у різних галузях людської діяльності. По-друге, посилюються процеси професійної мобільності; зміна професії досить часто стає умовою «виживання» в ситуації різних технологічних та соціальних змін. По-третє, зближується зміст трудових функцій у багатьох професіях під впливом їх комп'ютеризації та нових форм організації і поділу праці. По-четверте, ослаблюється соціально-диференційований вплив професійних відмінностей в умовах загального піднесення життєвого рівня або існування інших джерел прибутку.

В нинішніх умовах сам процес соціалізації особистості став складнішим та продовжився, і, як результат, критерії її соціальної зрілості стали інші. Потім, формування соціальної зрілості молоді проходить під дією багатьох самостійних факторів – школи, засобів масової інформації, сім'ї, трудового колективу, молодіжних організацій та стихійних груп. Ця багатогранність інститутів і механізмів соціалізації не є конкретно ієрархізованою системою, кожен з них робить свої специфічні функції у формуванні особистості.

Висновки і перспективи (Discussion). Таким чином, сільську

молодь в аграрних закладах вищої освіти, можна розглядати як соціально-демографічну групу, або як особливу фазу, стадію соціалізації (студентські роки), яке характеризується специфічними рисами. Новоутвореннями зрілого юнацького віку є професійна спрямованість, формування мотивів і цілей, намірів і цінностей, вироблення власного світогляду, становлення нового рівня розвитку самосвідомості. Для сільської молоді характерне подолання вікової кризи, протягом якої в особистості відбуваються процеси отримання дорослої ідентичності і нового ставлення до світу, бажання відродити генетичний код нації та традиції своїх пращурів. У зоні найближчого розвитку – професійна підготовка з обраної спеціальності, професійна спроба і "проекування" себе у професії із відчуттям поваги та шани до свого народу, своєї землі та Батьківщини.

Список використаних джерел

- 1.Зверева І. Д. Соціальні проблеми сільської молоді. *Практична психологія та соціальна робота*. 1999. – № 5. С. 27–29.
- 2.Комарова Н. В. Спосіб життя української молоді в сільській місцевості; *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 4. С. 2–72.

3.Курило О. Соціально-економічна структура населення: освітньо-професійний вимір. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/bitstream/handle/123456789/11847/16Kyriilo.pdf?sequence=1> (дата звернення 10.12.2020).

4.Орбан-Лембрик Л. Е. Ситуаційні детермінанти поведінки людей у контексті урбаністичного середовища; *Соціальна психологія*. 2005. № 5 (13). С. 54–65.

5.Симончук О. Взаємозв'язок професії і соціально-статусних характеристик: динаміка соціальних змін; за ред. В. Ворони, М. Шульги. Київ: ІС НАН України, 2009. С. 48–59.

References

1.Zvierieva I. D. Social problems of rural youth; *Practical Psychology and Social Work*. 1999. № 5. P. 27–29.

2.Komarova N. V. Lifestyle of Ukrainian youth in rural areas. *Practical*

3.*Psychology and Social Work*. 2006. № 4. P. 2–72.

4.Kurylo O. Socio-economic structure of the population: educational and professional dimension. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/bitstream/handle/123456789/11847/16Kyriilo.pdf?sequence=1> (appeal date 10.12.2020).

5.Orban-Lembryk L. E. Situational determinants of human behavior in the context of the urban environment. *Social Psychology*. 2005. № 5 (13). P. 54–65.

6.Symonchuk O. Relationship between profession and socio-status: dynamics of social change; for order. V. Voroni, M. Shulgi. Kyiv: IS of the NAS of Ukraine, 2009. P. 48–59.

SOCIO-PROFESSIONAL FEATURES OF STUDENT YOUTH IN THE CONTEXT OF PATRIOTIC EDUCATION

Pabat V. V., Zozulevich V. Yu

Abstract. *The article formulated and theoretically substantiated the socio-professional features of rural youth in the context of patriotic education in agricultural educational institution. The article is a stage of research of features of rural youth, their motivation to study in agricultural educational institution, return of youth to rural territories after the received education. The paper highlights the transformation of social and professional identity of rural youth as a result of admission to agricultural educational institution. Socio-professional factors that motivate young people to enter agricultural educational institution are considered, the features of social and professional identity of rural and urban youth are compared.*

Key words: *education, student youth, rural youth, social features, professional features, patriotism*